

Köves István /

ZAY KÁROLY GRÓF MONDJA BARÁTI KÖRÉNEK 1844. OKTÓBER 1-JÉN
A POZSONYI DIÉTA DÉLIDEI SZÜNETÉBEN –
MIUTÁN AZ EMANCIPÁCIÓ MEGADÁSÁT SÜRGETŐ BESZÉDÉT HALLVA
GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN LEINTETTE ŐT

MI LENNE A VILÁGBÓL, HA MÉG
ELŐTÉLETEI SEM LENNÉNEK?!

Eötvös báróban nem csalódtam, nemes lélek,
de Széchenyi gróf szűkkeblűsége meglepett.
Jól tudom én, a hazáért aggódnak mind a ketten,
akárcsak én, de tudom azt is,
a szabadság
nem oly holmi, mit érdemekért jutalmul adni rajtunk
áll,
lévén az minden embernek vele született joga.
Nekünk jogunk hát annyi itt, Pozsonyban,
hogy teljes emberekké tegyünk
a körünkben élő mőzeshitűeket.
Én kozmopolita nem vagyok,
benső meggyőződésem szerént választék hitet,
s vallom: egész civilizációnk a kereszténységen
alapul,
de vallom azt is: a világ egyes népei nem
haladhatnak anélkül,
hogy egymáshoz közelednének.
Jól tudom én, a mőzeshitűek emancipációja
körünkben
nem populáris elv, de azt is jól, miért!
Nem, nem a hitük az az ok, ha még maiglan jogaik
megtagadtanak, de mert régi szokásunk
a legrosszabb ügyet
a legszentebbel összvökötöni, támadnak, kik az
ellenük úzótt
elnyomásnak mentségére vallásukra mernek
hivatkozni,
bizony, az emancipáció ellenei által közönségesen
állítatják:
hogy keresztényvérrel áldoznak,
nagy ünnepeken kereszténygyermeket ölnek,
hogy hamis esküvések nálok keresztények ellen tiltva
nincsenek,
holott mindezen balga mesék ma
legfeljebb mosolygást gerjeszhetnek.
Jól tudom én, mert minden törvény, mely egy
néposztályt
egyoldalulag elnyom s kifejlődését gátolja,
mindig s mindenütt ki fog játszani,
azért is hát mostani törvényeink,

melyek a mőzeshitűek állapotja iránt léteznek,
hatalmatlanok, hiszen csak a becsületeseik
gyarapodásának elébe állítanak ezer gátot,
im az ügyes, az erkölcstelenje kijátssza törvényeinket
máris,
s egy-egy álnév palástja mögött mindazon jogokat,
melyeknek törvényes éldelete annyira elleneztetik,
tettleg már régen gyakorolja – ám nem csodálatos,
ha az, kit földön csúszni kényszerítünk,
végre magára a kígyó természetét veszi!
Jól tudom én, ki képzelheti, mi az:
látni egy nemzetet haza nélkül, melynek központja
nincs,
mi körül egyesülnie, népet egyszóval, mely
hazájától megfosztva, mint test nélküli kísértet bolyg
körül:
ki képzelheti, mi az: megvettetni, midőn az életbe
lépünk,
szenedni, míg haladunk, s végre, ha célunkat
elértük,
nem várhatni mást, mint irigyeket, s azon
megelégedést,
hogy megvethetjük, kik egykor reánk lenéztek:
az nem lehet kétségben azon kérdés iránt,
a zsidók romlottsága, ha léteznék is,
a polgárosítás ellen legfeljebb ürügyül,
de okul nem szolgálhat.
Jól tudom én, néhány mőzeshitű polgárosítása
egy keresztény nemzetre veszélyes nem lehet,
s reá senki nem vehet, hogy e hont,
hol minden szív, mely dobogni tud, a hazáért lángol,
hol őseink nyelve nem idegen többé e határok között,
melyeket vérökkel szerzének –
most néhány ezer mőzeshitű polgárosítása által
veszélyeztetve lássam, kimondom ezért hát:
hiszem, kedves bárók, grófok, nemesuraim,
egypár nyomorú zsidó egyenjogusításától
a magyar haladást – vivát! – már nem kell féltenuink!

(1986.)